

เรื่อง ทบพวนประวัติศาสตร์เมืองกำแพงเพชร

รายละเอียด

ในเขตจังหวัดกำแพงเพชร มีเมืองโบราณตั้งอยู่มากมาย ยืนยันได้ว่ากำแพงเพชร เป็นเมืองโบราณมาช้านาน ไม่ต่ำกว่าพันปี เมืองที่รู้จักกันดี คือ

เมืองแปบ อยู่บริเวณดินสะพานกำแพงเพชร ผังนครชุม ตั้งแต่ห้วยยางถึงวัดพระบรมธาตุนครชุม แต่ปัจจุบันไม่พบหลักฐาน เพราะเมืองแปบทั้งเมืองถูกน้ำกัดเซาะทำลายสิ้นทั้งเมือง แต่ประชาชน ยังเรียกขานบริเวณนี้ว่าวังแปบอยู่

เมืองเทพนคร อยู่บริเวณตำบลเทพนครในปัจจุบันสำรวจล่าสุดปี 2556 เดิมเมื่อฝรั่งเข้าไปทำเกษตรบริเวณนั้นเคยเรียกว่า ปางหรั่ง หรือปางฝรั่ง ปัจจุบันพบเพียงคูน้ำเพียงด้านเดียว พบป้อมปราการทำเมืองหนึ่งป้อม เพราะเมืองเทพนคร มีอายุอยู่ในระยะสั้นมาก อาจไม่ถึงช่วงสองร้อยปี (ราวพุทธศักราช 1600-1800)

เมืองไตรตรึงษ์ อยู่บริเวณบ้านวังพระธาตุ อำเภอเมือง สำรวจล่าสุดปี 2556 ยังมีลักษณะเมืองที่สมบูรณ์มีกำแพงสามชั้น ชั้นในสุดกว้างประมาณ 800 เมตร ยาว 840 เมตร อยู่คนละฝั่งแม่น้ำปิงกับเมืองเทพนคร ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ให้งบประมาณสำหรับบูรณปฏิสังขรณ์ตามแบบของกรมศิลปากรแล้ว

เมืองพาน อยู่บริเวณอำเภอพรานกระต่าย สำนวณล่าสุดปี 2556 เป็นเมืองโบราณมีคันดินคูน้ำสามชั้นเช่นกัน มีลักษณะคล้ายกับเมืองไตรตรึงษ์ มีการสำรวจและขุดแต่งเป็นบางส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็นคลองบางพาน พบหลักฐานมากมาย เช่น พระเครื่อง พระบูชา และพบบริเวณที่เป็นตำหนักในคูน้ำใหญ่มาก พบเสาตำหนักจำนวนมากในบริเวณวังพาน

เมืองคณฑี อยู่ถัดจากเมืองเทพนคร อยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง จากการลงสำรวจล่าสุดปี 2556 ไม่พบคูน้ำ คันดิน พบวัดโบราณเก่าแก่ คือ วัดกาตั้ง และวัดปราสาท และโบราณวัตถุเป็นจำนวนมาก เป็นที่ตั้งของเมืองโบราณ ก่อนสมัยสุโขทัย

เมืองโกสัมพี เป็นเมืองโบราณทางฝั่งตะวันตกของลุ่มน้ำปิง อยู่ในเขตอำเภอโกสัมพีนคร ชาวบ้านเรียกกันว่าบ้านคลองเมือง จากการสำรวจล่าสุดปี 2556 ไม่พบหลักฐานอะไรเหลืออยู่เลย พบเพียงคันดิน และคูน้ำเท่านั้น เป็นเมืองที่อยู่บนเชิงเขา ชัยภูมิงดงามมาก เฉพาะในการดูแลป้องกันตัวเองมาก

เมืองรอ เป็นเมืองโบราณขนาดใหญ่ซ้อนอยู่กับตำบลถ้ำกระต่ายทองในปัจจุบัน จากการสำรวจล่าสุดปี 2555 พบคูน้ำ คันดิน เตาถลุงเหล็กโบราณ วัดโบราณ ประชาชนบริเวณนั้นยังเรียกขานว่าเมืองรอเช่นกัน

หลักฐานที่กล่าวถึงเมืองโบราณในกำแพงเพชร

จากจารึกหลักที่ 1 (พ่อขุนรามคำแหง) จารึกในปี 1835 กล่าวถึงเมืองคณฑี ความว่า เบื้องหัวนอน รอดคณฑี... กล่าวถึงเมืองคณฑี ในจารึกแสดงว่าเป็นเมืองสำคัญมาก และใหญ่มาก

จากจารึกหลักที่ 3 (จารึกนครชุม) จารึกในปี 1900 กล่าวถึงพญาลิไทนา พระบรมธาตุมาประดิษฐานที่เมืองนครชุม ความว่า หากเอาพระศรีรัตนมหาธาตุ อันนี้มาสถาปนาในเมืองนครชุม...

จากจารึกหลักที่ 8 (จารึกเขาสุนทรภูฏ) พ.ศ. 1912 กล่าวถึงเมืองต่าง ๆ ความว่า มีทั้งชาวสระหลวง สองแคว ปากยม พระบาง ชากังราว สุพรรณภวาระ นครพระชุม ในปีนี้...

ชากังราวเกิดขึ้นแล้ว บนฝั่งตะวันออก นครชุมอยู่ฝั่งตะวันตก ส่วนเมืองสุพรรณภวาระ ยังไม่ค้นพบว่าอยู่บริเวณใด

จากจารึกหลักที่ 38 (จารึกวัดมหาธาตุวัดสระศรี) หรือศิลาจารึกกฎหมายกษัตริย์ (ราวพ.ศ. 1900-2000) ความว่า ... พระนครนี้ สิทธิสมเด็จบิดร (มหाराชนบุตร) ราชศรีบรมจักรพรรดิราช ท่านเสด็จขึ้นเสวยภิรมย์ สมดังราชมนเฑียร ทดแทนแดนพระธรรมราชสีมานี้ ดุจดาวดึงส์สาพระองค์ท่านเสด็จในกำแพงเพชรบุรีศรีมลิลาสน์ ด้วยพระราชศฤงคารบริวารพลและจตุรงคนิกรธารสำเนา.....

ชากังราว อาจเปลี่ยนชื่อเป็นกำแพงเพชร ในช่วงนี้ได้เช่นกัน จากหลักฐานจากศิลาจารึกที่อ้างถึงทั้งหมด เชื่อได้ว่า กำแพงเพชร เป็นเมืองใหญ่และเป็นเมืองโบราณในลุ่มน้ำปิง นับกว่าพันปีมาแล้วอย่างแน่นอน

คำสำคัญ : กำแพงเพชร

ที่มา : กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร. (2557). ประวัติศาสตร์เมืองกำแพงเพชร ยุค

หิน-ปัจจุบัน (เรียบเรียงจากการสัมภาษณ์และทบทวน เมื่อวันที่ 27-28 กันยายน 2557). กำแพงเพชร:
กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร.

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-02-25

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1296&code_db=610001&code_type=01

The Office Of Academic Resource Information And Technology